

LUND UNIVERSITY

Dendrokronologisk analys av Lillhäradsjärnbret, Gammelgården i Sveg, Härjedalen

Hansson, Anton; Linderson, Hans

2020

Document Version:
Förlagets slutgiltiga version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):
Hansson, A., & Linderson, H. (2020). *Dendrokronologisk analys av Lillhäradsjärnbret, Gammelgården i Sveg, Härjedalen*. (Dendrorapporter i Lund; Vol. 2020:79). Lund University.

Total number of authors:
2

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:
Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

LUND UNIVERSITY

DEPARTMENT OF QUATERNARY GEOLOGY
KVARTÄRGEOLOGISKA AVDELNINGEN
HANS LINDERSON

09 November 2020

Nationella Laboratoriet för Vedanatomi och Dendrokronologi, rapport nr 2020:79
Anton Hansson & Hans Linderson
DENDROKRONOLOGISK ANALYS AV LILLHÄRADSHÄRBRET,
GAMMELGÅRDEN I SVEG, HÄRJEDALEN

Uppdragsgivare: Jämtli, Björn Olofsson, Box 709, 831 28 Östersund

Område: Härjedalen **Prov nr:** 68282-68294 **Antal Prov:** 13

Dendrokronologiskt objekt: Vägstockar (68282-68288), Lagg i tak (68289-68290),
Golvklovor (68291-68293), Stolpe i underrede (68294)

Resultat:

Dendro nr:	Provnr;	Trädslag	Antal år (1 radie om ej annat anges)	Splint (Sp) Bark (B) Vankant (W)	Datering av yttersta årsring i provet	Beräknat Fällningsår E (Efter) V (vinterhalvåret)	Trädets beräknade groddår (± 20 år)
68282	1; vägg A3	Tall	150	Sp 90, W	1783	V 1783/84	1590
68283	2; vägg C10	Tall	184	Sp 62, Ej W	1620	1620-1658	1405
68284	3; vägg C6	Tall	212+ew	Sp 42, W	1625	Maj-juni 1626	1380
68285	4; vägg D9	Tall	226	Sp 84, W	1626	V 1626/27	1370
68286	5; vägg D10	Tall	228	Sp 91, W	1618	V 1618/19	1360
68287	6; vägg C17	Tall	112	Sp 46, W	1783	V 1783/84	1635
68288	7; vägg C20	Tall	98	Sp 44, W	1783	V 1783/84	1650
68289	8; lagg tak 4 från C-vägg	Tall	152	Sp 64, W	1612	V 1612/13	1390
68290	9; lagg tak 1 från C-vägg	Tall	91-lw	Sp 61, W	1623	Juli-augusti 1623	1500
68291	10; golv 6 från B-vägg	Tall	225	Sp 87, W	1625	V 1625/26	1350
68292	11; golv 2 från B-vägg	Tall	251	Sp 111, W	1614	V 1614/15	1310
68293	12; golv 7 från B-vägg	Tall	254	Sp 66, Ej W	1615	1615-1649	1310
68294	13; stolpe i underrede	Tall	176	Sp 67, W	1687	V 1687/88	1460

Kommentarer till ovanstående resultattabell

Väggvirket består av två skilda generationer virke. Det provtagna virket i vägg C och D, stockvarv 6-10 dateras till **1620-1658** (prov 2), **maj-juni 1626** (prov 3), **vinterhalvåret 1626/27** (prov 4) respektive **vinterhalvåret 1618/19** (prov 5). Virket i vägg A, tredje stocken (prov 1) samt 17 och 20 stocken i vägg C (prov 6-7) dateras till **vinterhalvåret 1783/84**.

Laggarna i taket, prov 8 och 9, dateras till **vinterhalvåret 1612/13** respektive **juli-augusti 1623**. Golvklovarna, prov 10-12, dateras till **vinterhalvåret 1625/26**, **vinterhalvåret 1614/15** respektive **1615-1649**. Stolpen i underredet dateras till **vinterhalvåret 1687/88**.

Sammanvägt tyder resultatet på att **härbret ursprungligen är uppfört 1626-1627** med virke som är avverkat 1625-26 samt med virke som är avverkat upp till 12 år tidigare, om byggnation vid ett tillfälle förutsätts. En stolpe i underredet tyder på att **underredet kan ha tillkommit 1688**. **År 1784 sker ytterligare en ombyggnation** när de översta stockvarven tillkommer och minst en stock i de nedre stockvarven byts ut.

Virket är **hämtat från Härjedalen**, då proverna korrelerar mot en allmängiltig Härjedalsk referenschronologi. Virket avverkat på 1610- och 1620-talet har god inbördes korrelation vilket pekar på att det är inhämtat från ett och samma bestånd och att det då kan vara lokalt avverkat.

Beskrivning av tabellen ovan

”Dendroidentitetsnummer”, är en unik identitet för varje prov hanterade på laboratoriet.

”Antal år”, årsringar som är analyserade i vissa fall har det inte varit möjligt att mäta årsringsbredden, då har årsringarna räknats, vilket har markerats med ”+n”.

I samma kolumn förekommer någon gång noteringen ”ew” eller ”lw” dessa termer härrör från engelskans early wood (vårved) och late wood (sommarved) och beskriver graden av den yngsta/sista årsringens utveckling. Detta indikerar att virket är avverkat på sommaren.

”splint, vankant, bark” indikerar hur många årsringar som saknas i provet. Förutsatt att provet går att datera och man har vankant eller bark i provet så får man en årsexakt datering (extrema undantag finns). ”nära vankant” uppges när det finns indikationer om detta, till exempel i fältanteckningar eller om en sågskiva följer en naturlig kurvatur i rundvirket. Om vankant (den rundade avslutningen av virket där barken har försvunnit) saknas och splinten syns kan man beräkna fällningsåret med hjälp av splintstatistiken för olika trädslag och förhållanden. Vanligtvis används 17 ± 7 år på ek och en mer varierad bild på tall med en maximal variation på ± 20 år. Saknas splinten (”ej sp”) anges en så kallad ”efterdatering” (*terminus post quem*). Virket får då en äldsta möjliga datering. Teoretiskt kan virket vara hur ungt som helst men mer troligt handlar det om upptill några tiotal år senare avverkning än angivna efterdatering. Detta diskuteras vanligtvis i rapporten. Anges $sp=0$ menas splinten observeras utanför ytterst/yngsta årsring men årsringen är inte inmätt eftersom den inte är komplett.

”Datering av yttersta årsring i provet”, är alltid årsexakt vid en datering. Om provet inte kan korsdateras med en daterad dendrokronologisk serie anges ”ej datering”. Detta uppträder oftast vid ett litet årsringsantal (unga/snabbvuxna/kraftigt nedbrutna träd), udda trädslag (i Sverige är ek och tall bäst), för få prover från den undersökta konstruktionen, störd tillväxt etc.

”Beräknat fällningsår” här görs en beräkning utifrån dateringen av den yttersta årsringen i provet och hur många årsringar som beräknas saknas i provet. Felmarginalen som anges täcker mer än 95 procent av proverna. Finns barken eller vankanten kvar på provet ges dateringen påföljande vinterhalvår om inga andra noteringar har gjorts. Vinterhalvåret avser trädets viloperiod så att ingen årsringsbildning sker i stamvirket, viloperioden påbörjas normalt i augusti och pågår till maj söder om Norrlandsgränsen (ungefär Dalälven). Stamvirkets viloperiod blir succesivt längre mot fjällens trädgräns.

Faktura framställs senare av Lunds Universitet.
Mätresultaten kommer att bevaras på laboratoriet och utnyttjas i universitetets forskning.
Proverna kommer att ingå i RAÄ's arkiv och förvaltas av laboratoriet
Med hälsning och önskan om fortsatt samarbete

Hans Linderson, Laboratorieföreståndare
Lunds Universitet
Laboratoriet för Vedanatomi och Dendrokronologi, Sölvegatan 12, 223 62 Lund
E-post: Hans.Linderson@geol.lu.se
Tel: 046-2227891